

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни

«ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ
БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА»

*(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, усіх форм навчання
напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємства»)*

ХАРКІВ
ХНУМГ
2013

Методичні вказівки до виконання практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Економіка і організація діяльності будівельного підприємства» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, усіх форм навчання напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємства») / Харк. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: О. Б. Трояновська. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 32 с.

Укладач: О. Б. Трояновська

Рецензент: д.т.н., проф., В. І. Торкатюк

*Рекомендовано кафедрою економіки будівництва,
протокол засідання № 10 від 24.04.2013 р.*

Зміст

Вступ	4
РОЗДІЛ I	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I	5
Практичне заняття №1	5
Практичне заняття №2	5
Практичне заняття №3-4	5
Практичне заняття №5-6	9
Практичні заняття №7-8	11
Практичне заняття №9	12
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II	13
Практичні заняття №10	13
Практичне заняття №11-12	13
Практичне заняття №13	13
Практичні заняття №14-15	14
Практичні заняття №16	15
Практичні заняття №17-18	15
РОЗДІЛ II	18
САМОСТІЙНА РОБОТА	18
1. Загальні положення	18
2. Рекомендації до самостійної роботи	19
Тестовий самоконтроль	21
Змістовий модуль 1.1. «Економіка будівельного підприємства	21
Змістовий модуль 1.2. «Організація діяльності будівельного підприємства»	25
Список джерел	31

Вступ

У техніко-економічному відношенні будівництво як галузь матеріального виробництва значно відрізняється від інших галузей народного господарства. Це пояснюється особливим характером продукції будівництва, умовами вкладення грошових коштів, їх освоєння і повернення, методами організації і управління будівельним процесом, особливостями технології будівельного виробництва.

Діяльність будівельного підприємства також має ряд особливостей. Організація виробництва – це координація й оптимізація у часі та просторі усіх матеріальних та трудових елементів виробництва з метою досягнення у встановлені терміни найбільшого виробничого результату з найменшими витратами.

Дисципліна «Економіка і організація діяльності будівельного підприємства» розглядає вище названі питання.

РОЗДІЛ І

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І Економіка будівельного підприємства

Практичне заняття № 1 на тему: «Будівництво в системі економіки України»

Мета: визначення сутності капітального будівництва, виявлення законодавчої і нормативної бази для будівельного підприємства.

Основні питання для обговорення.

1. Будівельна індустрія в Україні.
2. Сутність капітального будівництва.
3. Організаційна структура будівельного комплексу.
4. Основні проблеми будівельного комплексу та шляхи їх вирішення.
5. Організаційні форми будівельного підприємства.
6. Законодавча і нормативна база в будівництві.

Практичне заняття № 2 на тему: «Основи організації будівельного підприємства»

Мета: визначення основних організаційних форм будівельних підприємств; елементи та оцінка стану будівельного ринку.

Основні питання для обговорення.

1. Класифікація і основні організаційно-економічні форми будівельного підприємства.
2. Загальна характеристика будівельного середовища.
3. Виробничий процес та класифікація процесів в будівництві.
4. Особливості організації діяльності підприємства за кордоном.

Практичні заняття № 3-4 на тему: «Ресурси будівельного підприємства» (основні фонди та будівельні кошти підприємства)

Мета: формування навичок з оцінки основних виробничих фондів та оборотних коштів.

Завдання 3.1

Визначити середньорічну первинну вартість автомобільних кранів вантажністю 10 тон в структурі парку будівельних машин двох управлінь механізації.

Вихідні дані:

Показники	Управління № 1	Управління № 2
1. Наявність автомобільних кранів на початок року	12	23
2. Оптова ціна, яка діє з 01.01.2011 р., грн.	16 160	16 160
3. Поповнення машинного парку автомобільними кранами в плановому році:		
в січні	–	–
в лютому	3	2
в квітні	–	–
в травні	4	5
в серпні	–	–
в вересні	2	3
4. Планове списання автомобільних кранів:		
в серпні	1	2
в вересні	–	–
в жовтні	2	3
в листопаді	–	–

Завдання 3.2

Визначити зміну фондівдачі основних виробничих фондів (в %) по будівельному підприємству в плановому році відносно базового року. Розрахувати кількісний вплив на збільшення обсягу будівельно-монтажних робіт а) зміну фондівдачі; б) росту основних виробничих фондів.

Вихідні дані:

1. Річний обсяг будівельно-монтажних робіт підприємства в звітному році – 114,8 тис. грн., в плановому році – 123,7 тис. грн.
2. Середньорічна вартість основних виробничих фондів в базовому році – 36,7 тис. грн., на початку планового року – 38,4 тис. грн. На протязі планованого періоду намічається надходження нових виробничих фондів на суму 1840 грн. та вибуття фондів на суму 790 грн.

Завдання 3.3

Визначити показники використання в часі і продуктивності одноковшових екскаваторів з ковшом ємкістю 0,65 м³ у двох трестах механізації. Вирахувати кількість годин, які відпрацьовані в рік однією машиною, коефіцієнт використання календарного фонду (в годинах і днях), годинну продуктивність екскаватора.

Показники	Управління № 1	Управління № 2
1. Середньочисельна кількість одноковшових екскаваторів у складі парку будівельних машин, шт.	38	54
2. Кількість відпрацьованих машино-днів	8258	13087
3. Кількість машино-годин, відпрацьованих на протязі року екскаваторами даної групи	123880	170100
4. Виконаний річний обсяг земляних робіт екскаваторами даної групи, тис. м ³	5477,6	3912,3

Завдання 3.4

Згрупувати основні фонди за ознаками щодо нарахування амортизації (I група – 5%, II група – 25%, III група – 15%), та визначити балансову вартість основних фондів, суму амортизаційних відрахувань, середню норму амортизації по тролейбусному депо за такими даними:

Види основних фондів	Вартість основних фондів на початок року, тис. грн.	Вартість введених (+) та вибулих (-) основних фондів, тис. грн.	Терміни введення та вибуття, місяць
Будівлі	594,9	+27,5	II
Споруди	63,1	+7,4	X
Передавальні пристрої	411,8	+14,7	IV
Машини та обладнання	200,4	-3,4	VII
Транспортні засоби	1135,4	+437,0	II
Електронно-обчислювальні машини	36,5	-1,0	III
Разом	2442,1	+482,2	

Завдання 3.5

За даними статистичної звітності підприємства визначити:

- коефіцієнт зносу основних фондів;
- коефіцієнт придатності основних фондів;
- коефіцієнт вибуття основних фондів;
- коефіцієнт оновлення основних фондів.

Показники	На початок року, тис. грн.	На кінець року, тис. грн.
1. Основні засоби	35108,0	37175,0
2. Знос основних засобів (фондів)	12982,0	14405,0
3. Надійшло основних фондів у звітному році	2596,0	
4. Вибуло основних фондів у звітному році	529,0	
5. Середньорічна вартість основних фондів	35494,0	

Завдання 4.1

Визначити коефіцієнт обіговості оборотних коштів, середню довготривалість оборота коштів і час перебування їх на кожній стадії кругообігу (в днях).

Вихідні дані (тис. грн.):

1. Кошторисна вартість будівельно-монтажних робіт – 180;
2. Середній розмір оборотних коштів 110.

В тому числі:

- виробничі запаси – 24;
- незавершене виробництво – 44;
- кошти в обігу – 42.

Завдання 4.2

Визначити місячну потребу заводу в цементі, його середній і максимальний запас, якщо період поставки 8 днів, а період зриву поставки 2 дні. Для забезпечення виконання даної програми слід використати 960 кг цементу, причому його втрати становлять 2%.

Завдання 4.3

Визначити прискорення обіговості оборотних коштів у днях і у відсотках, а також суму оборотних коштів, які припадають на 1000 грн. будівельно-монтажних робіт (фондоємкість).

Вихідні дані (тис. грн.):

Показники	2010 р.	2011 р.
1. Обсяг будівельно-монтажних робіт	26830	28210
2. Витрати, які покриваються у порядку компенсації та пільг	1220	1260
3. Виторг від реалізації на сторону матеріалів та послуг	30	–
4. Середній залишок оборотних коштів	12100	12220

Завдання 4.4

Визначити розмір оборотних коштів, що вивільняються в плановому році по будівельним підприємствам в результаті прискорення обіговості оборотних коштів та додаткову потребу у зв'язку зі збільшенням обсягу робіт, а також розмір оборотних коштів в звітному та плановому роках виходячи з наступних даних:

- Обсяг будівельно-монтажних робіт, тис. грн.:
 - в звітному році – 100;
 - в плановому році – 108.
- Середня тривалість одного обігу, дні:
 - в звітному році – 200;
 - в плановому році – 195.

Завдання 4.5

Розрахувати, яка частка загальної зміни оборотних коштів обумовлена прискоренням їх обіговості, а яка – збільшенням програми робіт. Вихідні дані (тис. грн.).

- Програма підрядних робіт,
 - в звітному році – 4222;
 - в плановому році – 2004.
- Середній розмір оборотних коштів,
 - в звітному році – 2111
 - в плановому році – 2004

Основні питання для обговорення:

1. Класифікація, структура і склад основних фондів.
2. Облік та оцінка основних фондів.
3. Амортизація основних засобів.
4. Показники використання основних фондів.
5. Класифікація, склад оборотних коштів.
6. Нормування оборотних коштів.
7. Основні показники ефективності використання оборотних коштів.

Практичні заняття № 5-6 на тему: «Ресурси будівельного підприємства» (фінансові ресурси, кадровий потенціал)

Мета: формування навичок з оцінки ефективності використання фінансових і трудових ресурсів будівельного підприємства.

Завдання 5.1

Будівельно-монтажне підприємство план по обсягу будівельно-монтажних робіт в звітному році виконало на 95%, при цьому фактичний прибуток по зданим замовнику роботам склав 1350 тис. грн. при плані в 1240 тис. грн.

Визначити розмір недоотриманого прибутку у зв'язку з невиконанням плану робіт.

Завдання 5.2

Харчокомбінат має намір за рахунок банківського кредиту розширити виробництво шляхом будівництва нового цеху (кошторисна вартість будівництва, включаючи придбання і монтаж необхідного устаткування – 980 тис. грн.). Проектні показники цеху після введення в дію (тис. грн.):

Річний випуск продукції у договірних цінах (без ПДВ) – 2250

Повна собівартість продукції – 1780

Річний прибуток від реалізації продукції – 470

- з них може бути використано на погашення кредиту
(з урахуванням рівня оподаткування прибутку) – 329

Проектний термін будівництва – 1 рік.

Підприємство пропонує банку скласти кредитну угоду на одержання довготермінового кредиту в сумі 980 тис. грн. на 4 роки на умовах сплати 15 відсотків річних за користування кредитом. При вирішенні питання про видачу кредиту і термін кредитування банк приймає до уваги суму річного прибутку від введення в дію об'єкта, термін виконання робіт і суму відсотків за кредит.

Визначити скільки коштів підприємство має сплатити банку в вигляді відсотків за весь термін кредитування.

Завдання 5.3

Розрахувати рентабельність будівельного об'єднання на основі наступних даних (тис. грн.):

Обсяг зданих замовнику будівельно-монтажних робіт – 191600.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів – 79500.

Прибуток від здачі робіт – 9600.

Завдання 5.4

Визначити розмір залишків кожної групи матеріалів в будівельному підприємстві на кінець року і фактичний запас їх (в днях).

Вихідні дані:

Групи матеріалів	Залишок на початок звітного року	Надійшло протягом звітного року	Використано в звітному році
1. Деревина усіх видів, м ³	450	3960	3600
2. Пиломатеріали, м ³	1503	4887	4680
3. Цемент, т	150	3978	4020
4. Збірні залізобетонні конструкції та деталі, м ³	144	8006	7920

Завдання 6.1

За певний час загальний обсяг підрядних робіт в цілому по будівництву збільшився на 97%, а продуктивність праці – на 49%.

Визначити, як змінилася чисельність робітників в будівництві та який приріст обсягу підрядних робіт був забезпечений за рахунок росту продуктивності праці.

Завдання 6.2

За звітними даними підприємства внутрішньозмінні втрати робочого часу склали 15% фонду робочого часу. В плановому періоді намічено скоротити ці втрати на одну третину.

Витрати праці робочих в плановому році повинні скласти по підприємству 9300 чол.-дн., а кожним робітником заплановано відробити 225 днів.

Визначити збільшення продуктивності праці, кількість робітників, які вивільняються.

Завдання 6.3

Визначити збільшення річної, денної та годинної виробітки та зазначити причини розходження отриманих показників.

Вихідні дані:

Показники	Одиниці вимірювання	Базисний період	Звітний період
1. Обсяг виконаних робіт в договірних цінах	тис. грн.	2200	2520
2. Середньосписочна чисельність робочих	чол.	420	466
3. Відпрацьовано чоловіко-днів	чол.-дн.	115420	107200
4. Відпрацьовано чоловіко-годин	чол.-год.	787164	819000

Завдання 6.4

Визначити необхідний будівельним управлінням фонд заробітної плати.

Вихідні дані:

Показники	Одиниці вимірювання	Будівельне управління №1	Будівельне управління №2
1. Плановий обсяг робіт	тис. грн.	480,0	500,0
2. Фактично виконано робіт	тис. грн.	508,8	485,0
3. Плановий фонд заробітної плати	тис. грн.	120,0	120,0
4. Норматив перерахунку планового фонду заробітної плати		0,67	0,7

Основні питання для обговорення:

1. Фінансові ресурси підприємства.
2. Формування фінансових ресурсів.
3. Визначення фінансового стану підприємства.
4. Платоспроможність і ліквідність.
5. Кадровий потенціал підприємства.
6. Визначення чисельності робітників.
7. Продуктивність та мотивація праці.
8. Форми і системи оплати праці.

Практичні заняття № 7-8

на тему: «Виробнича діяльність будівельного підприємства»

Мета: вивчення принципів, методів та форм планування діяльності будівельного підприємства; оцінка якості продукції будівництва.

Основні питання для обговорення:

1. Принципи та методи планування і прогнозування діяльності будівельного підприємства.
2. Форми планування.
3. Методи і принципи регулювання діяльності будівельного підприємства.
4. Виробнича програма і її вимірники.
5. Принципи формування виробничої програми.
6. Якість продукції.
7. Стандартизація і сертифікація продукції

Практичне заняття № 9
на тему: «Собівартість продукції будівельного підприємства»

Мета: формування навичок визначення собівартості будівельної продукції.

Завдання 9.1

Необхідно обґрунтувати планову собівартість будівельно-монтажних робіт факторним методом.

Вихідні дані:

1. Обсяг робіт, виконаних власними силами підрядної організації у попередньому періоді – 12400 тис. грн.
2. Фактична структура витрат у відсотках до виконаного обсягу робіт сформувалась таким чином:
 - прямі матеріальні витрати – 51;
 - прямі витрати на оплату праці – 16;
 - витрати на експлуатацію будівельних машин і механізмів – 6;
 - загальновиробничі витрати – 12.
3. Обсяг робіт на плановий рік – 13200 тис. грн.
4. Оргтехзаходами передбачено одержати економію в сумі 325 тис. грн.; в тому числі за рахунок економії матеріальних витрат – 185 тис. грн., витрат на оплату праці – 75 тис. грн., витрат на експлуатацію будівельної техніки – 40 тис. грн. і на загально виробничих витратах – 25 тис. грн.

Завдання 9.2

Будівельно-монтажне управління згідно договору виконує обсяг будівельно-монтажних робіт (БМР) по кошторисній вартості на будівництво панельного житлового будинку 3200 тис. грн.

Прибуток підприємства дорівнює 8% кошторисної вартості будівництва; планове завдання по зниженню собівартості -5% до обсягу робіт кошторисної вартості. Загально виробничі витрати – 14,5 %.

Визначити:

- 1) прибуток підприємства;
- 2) економію коштів від зниження собівартості БМР;
- 3) планову собівартість БМР.

Проведення модульного тестового контролю №1.

Основні питання для обговорення:

1. Дайте визначення виробничої собівартості.
2. Які факти впливають на величину собівартості?
3. Класифікація витрат будівельного підприємства.
4. Яка мета планування собівартості будівельно-монтажних робіт?
5. Назвіть структуру виробничої собівартості за статтями калькулювання.
6. Розкрийте методику планування витрат за статтями калькулювання.
7. Назвіть шлях зниження собівартості робіт.
8. Особливості формування цін на будівельну продукцію.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Організація діяльності будівельного підприємства

Практичне заняття № 10 *на тему: «Теоретичні основи організації будівництва»*

Мета: закріплення теоретичних основ організації діяльності будівельного підприємства.

Основні питання для обговорення.

1. Дайте визначення будівельної діяльності.
2. Принципи, які покладені в основу будівельної діяльності.
3. Учасники будівельної діяльності.
4. Взаємовідносини учасників будівельної діяльності.
5. Дайте визначення основних термінів з теми.
6. Договір підряду: умови укладання, основні складові договору.
7. Основні законодавчі і нормативні документи.

Практичні заняття № 11-12 *на тему: «Система і організація проектування на будівельному підприємстві»*

Мета: прищеплення навичок по розробці проектів організації будівництва і виробництва робіт.

Основні питання для обговорення.

1. Основні нормативно-технічні документи проектування.
2. Стадії розроблення та склад проектної документації.
3. Склад та призначення проекту організації будівництва (ПОБ).
4. Порядок розробки ПОБ.
5. Порядок розробки проекту виробництва робіт (ПВР).
6. Організаційна підготовка ПВР.
7. Генеральний план: призначення, економічні принципи зонування.
8. Система техніко-економічних показників генерального плану.

Практичне заняття № 13 *на тему: «Календарне планування в будівництві»*

Мета: закріплення теоретичних основ календарного планування.

Основні питання для обговорення.

1. Призначення і види календарних планів.
2. Цілі та задачі календарного планування в будівництві.
3. Склад календарних планів в проекті організації будівництва.

4. Визначення переліку робіт календарного графіка будівництва.
5. Визначення послідовності робіт та розробка графіка їх виконання.
6. Як виконується коректування календарних планів.
7. Техніко-економічні показники календарних планів.

Практичні заняття № 14-15
на тему: «Календарне планування в будівництві»
(поточний та непоточний методи організації будівництва)

Мета: закріплення навичок по розрахунку потоків та організації непотокового виробництва.

Завдання 14.1

Розрахуйте тривалість виробничого циклу обробки партії з чотирьох деталей на п'яти операціях, якщо час обробки на кожній операції становить відповідно: $t_1 = 1$ хв., $t_2 = 3$ хв., $t_3 = 1$ хв., $t_4 = 3$ хв., $t_5 = 2$ хв.

Завдання 14.2

Визначити, яку економію трудових витрат отримає будівельна організація за рахунок найбільш широкого застосування поточних методів будівництва, якщо продуктивність праці робочих в умовах потоку на 10-15% вище. В плановому році обсяг робіт, які виконуються поточним методом, збільшуються з 25 до 35%.

Завдання 14.3

Будівельний виробничий процес розгортається на 5 захватках. Ритми роботи бригад на захватках такі:

Захватки	Процеси (n)			
	1	2	3	4
I	2	2	2	2
II	3	1	3	4
III	4	3	1	3
IV	3	1	2	5
V	3	5	2	3

Розрахуйте загальну тривалість потоку.

Основні питання для обговорення.

1. Сутність методів організації виробництва.
2. Організація потоків у будівництві.
3. Організація непотокового виробництва.
4. Розрахунок потоків.
5. Економічна ефективність потокового виробництва.

Практичне заняття № 16
на тему: «Модельовання в будівництві»

Мета: вивчення методологічних основ сіткового моделювання.

Основні питання для обговорення.

1. Класифікація організаційно-технологічних моделей.
2. Охарактеризуйте лінійну модель.
3. Охарактеризуйте циклограмну модель.
4. Характеристики й елементи сіткової моделі.
5. Назвіть елементи сіткового графіка.
6. Визначте основні правила побудови сіткових графіків.

Практичні заняття № 17-18
на тему: «Модельовання в будівництві»
(методика розрахунку параметрів сіткового графіку)

Мета: освоєння методики розрахунку параметрів графіку.

Основні питання для обговорення.

1. Алгоритм розрахунку сіткових графіків.
2. Дайте визначення критичного шляху.
3. Охарактеризуйте детерміновану оцінку робіт.
4. Наведіть формули розрахунку тривалості робіт.

Розрахунок сіткового графіка безпосередньо на графіку.

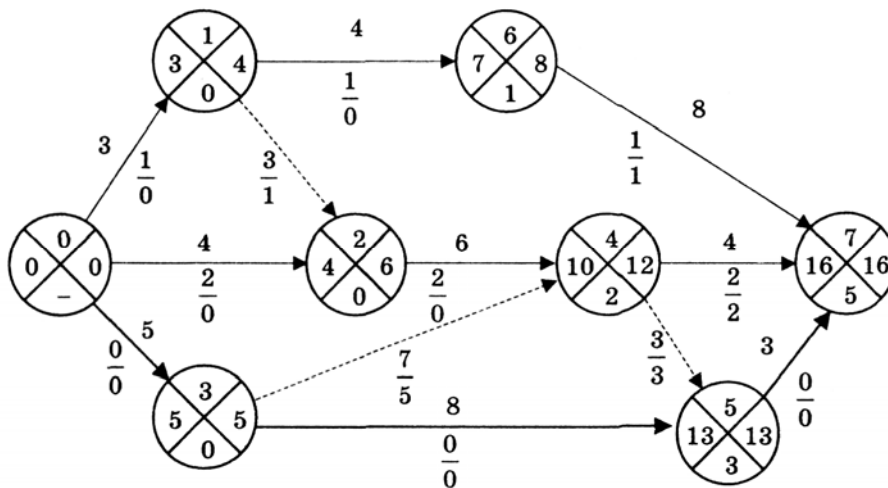

Рис. 1.1 – Розв’язання оптимізаційних задач за допомогою сіткових графіків.

Завдання 17.1

Коректування сіткового графіка за часом.
Прийоми коректування:

1. Перерозподіл трудових ресурсів – переведення бригад або окремих ланок чи робітників з робіт, на яких є резерви часу, на роботи, де їх немає (критичні роботи) (рис. 1.2).

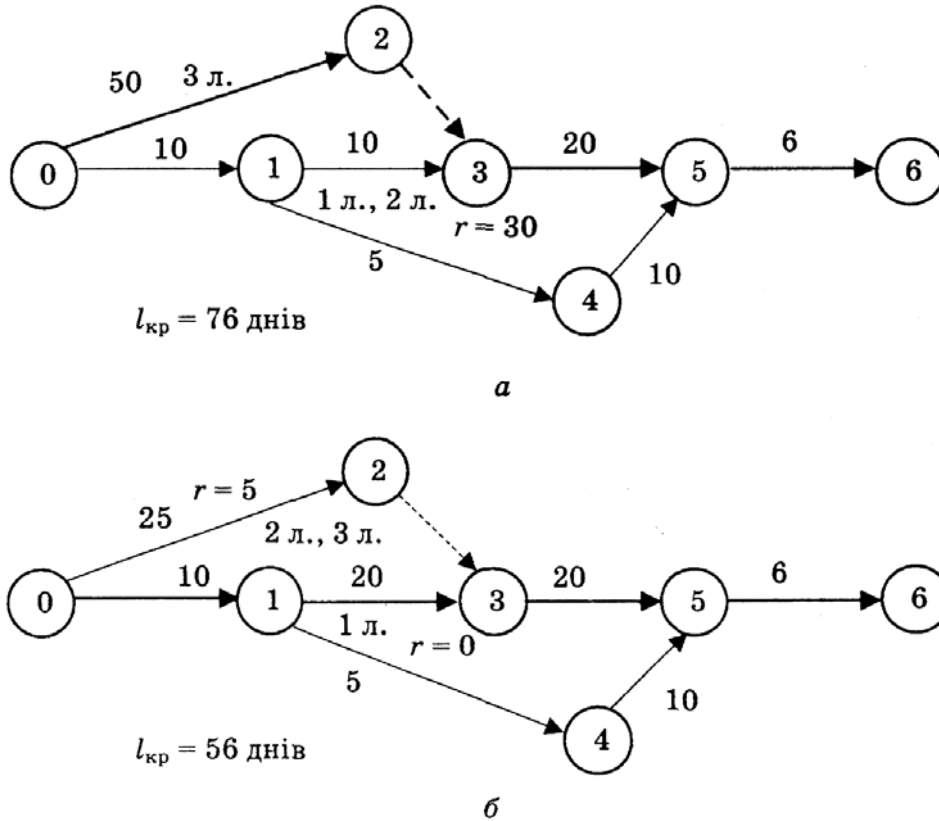

Рис. 1.2 – Коректування сіткового графіка шляхом перерозподілу трудових ресурсів: *а* – до коректування; *б* – після коректування; 1 л., 2 л., 3 л. – ланки; r – резерв часу

2. Суміщення технологічних процесів за часом (рис. 1.3).

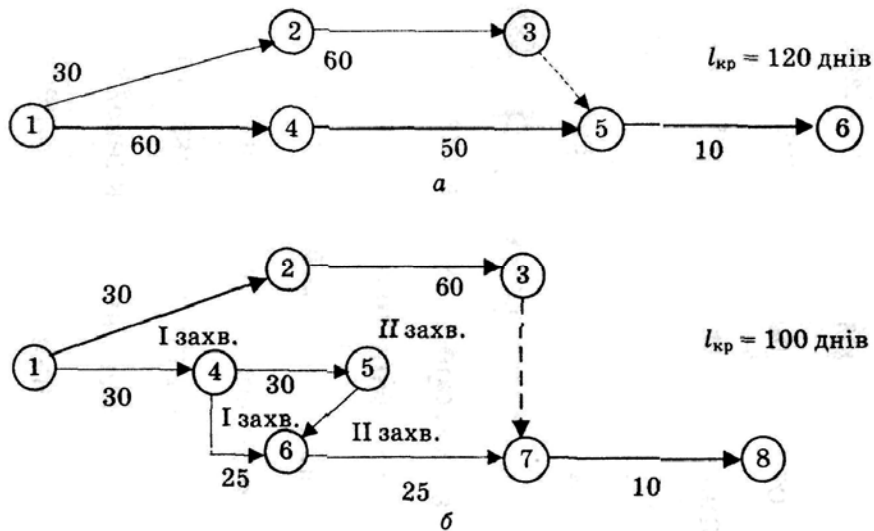

Рис. 1.3 – Коректування сіткового графіка шляхом суміщення технологічних процесів: *а* – до коректування; *б* – після коректування

3. Введення додаткових ресурсів для паралельного виконання робіт (рис. 1.4).

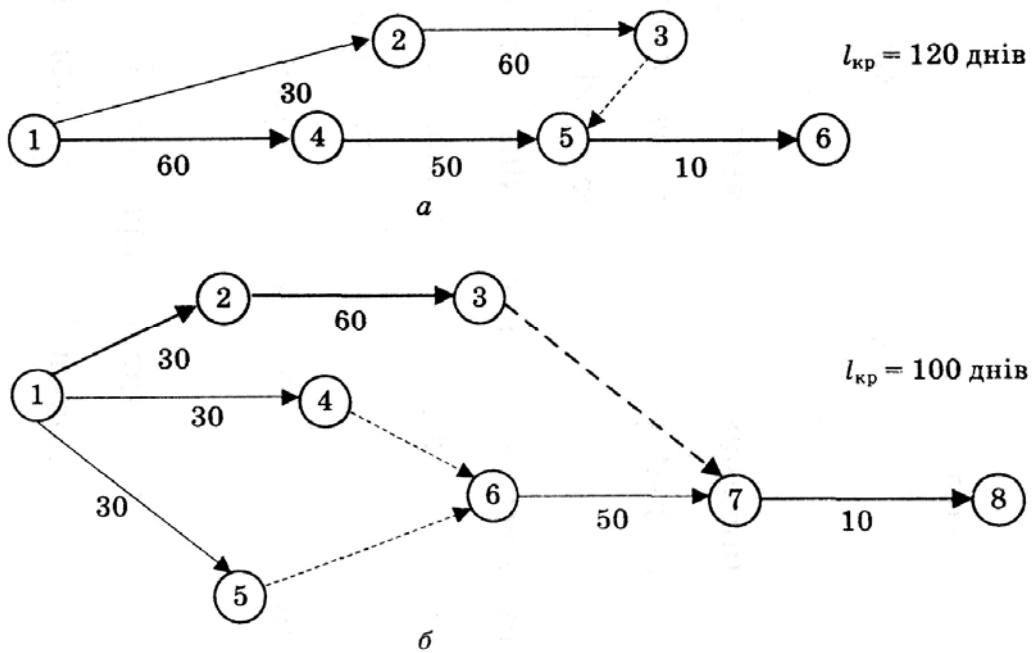

Рис. 1.4 – Коректування сіткового графіка шляхом паралельного виконання робіт із введенням додаткових ресурсів: *a* – до коректування; *б* – після коректування

РОЗДІЛ II

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Загальні положення

Перш ніж виконувати самостійну роботу з дисципліни «Економіка і організація діяльності будівельного підприємства» студент повинен ознайомитися зі структурою курсу, формами й методами навчання, видами контролю знань.

План дисципліни «Економіка і організація діяльності будівельного підприємства» складається з двох змістових модулів, засвоєння яких контролюється викладачем.

Таблиця 1 – Розподіл обсягу годин за видами навчальної роботи студента

Зміст навчальної дисципліни (модулі й теми)	Години		
	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
<i>ЗМ 1.1. Економіка будівельного підприємства</i>	8	18	44
Тема 1. Будівництво в системі економіки України	2	2	6
Тема 2. Основи організації будівельного підприємства	2	2	10
Тема 3. Ресурси будівельного підприємства	2	8	14
Тема 4. Виробнича діяльність будівельного підприємства	2	6	14
<i>ЗМ 1.2. Організація діяльності будівельного підприємства</i>	16	18	40
Тема 5. Теоретичні основи організації будівництва	4	2	8
Тема 6. Система і організація проектування в будівельному підприємстві	4	4	8
Тема 7. Календарне планування в будівництві	4	6	12
Тема 8. Моделювання в будівництві	4	6	12
<i>Всього</i>	24	36	84

Таблиця 2 – Розподіл балів при вивченні дисципліни

Модуль 1. Поточне тестування		Залік (ПМК)	Сумма
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	до 40	до 100
до 30	до 30		

2. Рекомендації до самостійної роботи

Самостійна робота студента це основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових занять. Розподіл часу за темами курсу визначається навчальним планом за спеціальністю «Економіка підприємства»

Самостійна робота студента передбачає такі види діяльності:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- робота з нормативними, законодавчими та інструктивними матеріалами;
- підготовка до практичних занять;
- самостійне опрацювання окремих питань з тем курсу, що не розглянуті на лекціях;
- виконання РГР;
- підготовка до проміжного й підсумкового контролю.

Опрацювання теоретичного матеріалу передбачає вивчення лекційного матеріалу, розгляд питань, що наведені в таблиці 3 із складанням стислого конспекту.

Таблиця 3 – Питання для самостійної підготовки.

Модулі та теми	Питання	Рекомендована література
1	2	3
ЗМ 1.1. Економіка будівельного підприємства		
Тема 1. Будівництво в системі економіки України	<ol style="list-style-type: none"> 1. Етапи будівельного процесу. 2. Реструктуризація та перепрофілювання будівельного виробництва. 3. Органи управління будівництвом 	Основна [2, 5]
Тема 2. Основи організації будівельного підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нормативні акти, які регламентують діяльність будівельного підприємства. 2. Основні організаційно-економічні форми підприємництва. 3. Характеристика ринкового середовища функціонування підприємства. 4. Основні елементи виробничого процесу. 5. Класифікація виробничих процесів 	Основна [1, 3, 5] Додаткова [2, 3]
Тема 3. Ресурси будівельного підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Склад і класифікація основних фондів будівельного підприємства. 2. Облік і оцінка основних фондів. 3. Облік і оцінка оборотних коштів. 4. Визначення фінансового стану будівельного підприємства. 5. Планування персоналу на підприємстві. 6. Системи оплати праці на будівельному підприємстві 	Основна [1, 5] Додаткова [1, 2]
Тема 4. Виробнича діяльність будівельного підприємства	<ol style="list-style-type: none"> 1. Види планування діяльності на будівельному підприємстві. 2. Методи державного регулювання діяльності підприємства. 	Основна [3, 5] Додаткова [2, 3, 4]

1	2	3
	3. Якість будівельної продукції. 4. Склад виробничої програми будівельного підприємства. 5. Незавершене будівельне виробництво. Вимірники виробничої програми.	
ЗМ 1.2. Організація діяльності будівельного підприємства		
Тема 5. Теоретичні основи організації будівництва	1. Учасники будівельної діяльності та їх взаємовідносини. 2. Склад договору підяду. 3. Нормативна база. 4. Обов'язки кожного учасника будівельної діяльності.	Основна [1,3,4] Додаткова [2,3,5]
Тема 6. Системи і організація проектування	1. Основні нормативні документи в проектуванні. 2. Матеріали для розробки ПОБ, ПВР. 3. Стадійність проектування. 4. Генеральний план: зміст, види.	Основна [1,2,4,5] Додаткова [1,4]
Тема 7. Календарне проектування в будівництві	1. Календарний план: види, призначення. 2. Порядок розробки календарного плану. 3. Поточний метод організації будівництва. 4. Розрахунок захваток. 5. Непоточний метод організації будівництва.	Основна [3,4] Додаткова [2,5]
Тема 8. Моделювання в будівництві	1. Класифікація організаційно-технологічних моделей. 2. Основні поняття, елементи та правила побудови сіткових графіків. 3. Методика розрахунку параметрів сіткового графіка. 4. Сіткове планування та управління. 5. Сіткові графіки в будівництві. 6. Побудова сіткового графіка в масштабі часу.	Основна [3,4] Додаткова [2,3,4]

Програма курсу «Економіка і організація діяльності будівельного підприємства» передбачає проведення двох проміжних тестових контролів знань:

- із змістового модуля «Економіка будівельного підприємства» – на шостому практичному занятті;
- із змістового модуля «Організація діяльності будівельного підприємства» – на дванадцятому практичному занятті;
- захист розрахунково-практичної роботи – на 17 практичному занятті.

При підготовці до проміжних тестових контролів студенту рекомендовано самостійно провести тестовий самоконтроль. Перелік тестових завдань наведено нижче.

Тестовий самоконтроль

Змістовий модуль 1.1. «Економіка будівельного підприємства»

1. Багатогалузева система виробництва, розподілу, обміну та споживання будівельної продукції і послуг будівельного комплексу – це:
 - 1) будівельна діяльність;
 - 2) будівельна галузь;
 - 3) будівельний ринок;
 - 4) будівельна організація.

2. Функціональна система матеріального виробництва, в якій капітальні вкладення перетворюються в основні фонди у вигляді готових до експлуатації будівель і споруд – це:
 - 1) будівельна галузь;
 - 2) будівельний ринок;
 - 3) будівельна організація;
 - 4) капітальне будівництво.

3. Об'єктами ринкових відносин є:
 - 1) капітал;
 - 2) будівельні машини та механізми;
 - 3) земельні ділянки;
 - 4) будівельні підприємства;
 - 5) усі відповіді вірні.

4. Суб'єктами будівельного ринку є:
 - 1) інвестори;
 - 2) замовники та підрядники;
 - 3) науково-дослідницькі інститути;
 - 4) матеріали, конструкції;
 - 5) будівельна продукція;
 - 6) усі відповіді вірні.

5. До складу будівельного ринку входять:
 - 1) суб'єкти та об'єкти ринку;
 - 2) інфраструктура;
 - 3) земельні ділянки;
 - 4) державний контроль;
 - 5) усі відповіді вірні.

6. Інфраструктура ринку будівельного комплексу включає:
 - 1) банки;
 - 2) контрольно-інспекторські служби;

- 3) інженерно-консультативні центри;
 - 4) лізингові фірми;
 - 5) іноземні інвестори;
 - 6) усі відповіді вірні.
7. Обособлена виробнича одиниця, основою якої є трудовий колектив – це:
- 1) будівельний комплекс;
 - 2) будівельна організація;
 - 3) будівельний ринок;
 - 4) капітальне будівництво.
8. Юридичні особи, які виконують роботи у відповідності з договором підряду, будівельними нормами, правилами та проектом у встановлені терміни і на належному рівні – це:
- 1) підрядники;
 - 2) замовники;
 - 3) проектувальники;
 - 4) виконавці.
9. Учасниками будівельної діяльності є:
- 1) державні органи управління;
 - 2) проектувальники;
 - 3) банки;
 - 4) замовники;
 - 5) торгові посередники;
 - 6) усі відповіді вірні.
10. Основними обов'язками підрядника є:
- 1) виконання робіт згідно договору підряда;
 - 2) здача робіт замовнику;
 - 3) виготовлення продукції згідно з технічними умовами;
 - 4) усунення дефектів, які виявлені при прийомці об'єкта;
 - 5) виконання проектно-вишукувальних робіт;
 - 6) усі відповіді вірні.
11. Рівень використання основних фондів характеризує:
- 1) прибутковість;
 - 2) фондоддача, фондоємкість;
 - 3) фондоозброєність праці робочих;
 - 4) коефіцієнт змінності;
 - 5) продуктивність праці робочих.
12. Амортизація основних фондів – це:
- 1) знос основних фондів;
 - 2) відновлення основних фондів;

- 3) процес перенесення вартості основних фондів на собівартість продукції;
 - 4) витрати на утримання основних фондів.
13. Ефективність використання обігових коштів характеризують:
- 1) прибутковість, рентабельність виробництва;
 - 2) рівень віддачі обігових коштів;
 - 3) коефіцієнт обіговості, середня довготривалість одного обороту обігових коштів;
 - 4) фондоозброєність праці.
14. Що із перерахованого відноситься до нормованих обігових коштів:
- 1) усі виробничі запаси;
 - 2) усі обігові виробничі фонди;
 - 3) усі обігові кошти підприємства;
 - 4) грошові кошти, кошти в розрахунках.
15. Термін «організація» означає:
- 1) регулювання відносин між елементами системи;
 - 2) внутрішню впорядкованість, узгодженість, взаємодію автономних частин цілого;
 - 3) мотивування до дії складових;
 - 4) планування відносин виробничої системи;
 - 5) контроль діяльності структурних підрозділів.
16. Найвища собівартість одиниці продукції характерна для такого типу виробництва:
- 1) ритмічного;
 - 2) неритмічного;
 - 3) одиничного;
 - 4) серійного;
 - 5) масового.
17. Планова собівартість менша ніж вартість за договірними цінами на:
- 1) сума планових нагромаджень і величину економії, що забезпечується за рахунок оргтехзаходів;
 - 2) на суму компенсаційних витрат;
 - 3) на суму планових нагромаджень;
 - 4) на суму понадпланових витрат.
18. Яке твердження щодо організації виробничих систем правильне:
- 1) структуру системи і процес із переробки входу системи у її вихід слід розглядати в єдності;
 - 2) структуру системи і процес потрібно розглядати окремо;
 - 3) при розгляді структури слід орієнтуватися на стан процесу;

- 4) організація виробничої системи потребує відповідної технології;
- 5) організація виробничого процесу залежить від структури?

19. Поділ виробничого процесу на окремі технологічні процеси та операції передбачає принцип:

- 1) гнучкості;
- 2) системності;
- 3) безперервності;
- 4) диференціації;
- 5) прямоточності.

20. Метод організації виробництва – це:

- 1) сукупність прийомів і способів сполучення організації виробничого процесу у просторі та часі;
- 2) сукупність прийомів і способів виготовлення продукції;
- 3) єдність способів і прийомів організації виробництва;
- 4) способи оптимального розташування обладнання та робочих місць;
- 5) способи закріплення виконавців за робочими місцями.

21. Складовими виробничих систем є:

- 1) предмети праці, засоби праці, робоча сила;
- 2) виробнича дільниця, цех;
- 3) бригада, робоче місце;
- 4) рівень управління, ланка управління;
- 5) постачальники та споживачі.

22. Виробничий процес – це:

- 1) сукупність організаційно-технічних заходів;
- 2) поєднання у просторі та часі предметів і знарядь праці з живою працею для виробництва продукції;
- 3) низка послідовних виробничих операцій;
- 4) процес перероблення продукції;
- 5) процес використання матеріальних ресурсів.

23. Елементом виробничого процесу є:

- 1) час;
- 2) організація праці;
- 3) технологія;
- 4) структура;
- 5) зв'язок.

24. Основою для визначення потреби в матеріально-технічних ресурсах є:

- 1) норма забезпеченості ресурсами;
- 2) складність виробництва;

- 3) норми витрат матеріалів;
- 4) норми потреби в матеріалах;
- 5) графіки поставок матеріалів.

25. Метою системи матеріально-технічного постачання є:

- 1) створення необхідних запасів матеріалів;
- 2) пошук постачальників та споживачів продукції;
- 3) забезпечення потреб виробництва матеріальними ресурсами;
- 4) розроблення схем постачання;
- 5) розроблення схем і маршрутів постачання;

26. До організаційних чинників, які впливають на якість продукції, належать:

- 1) технічний рівень бази проектування;
- 2) форми і рівень оплати праці;
- 3) форми і методи контролю;
- 4) професійна підготовленість працівників;
- 5) рівень витрат на технічне обслуговування і ремонт обладнання.

27. Перевірка відповідності якості готової продукції вимогам нормативно-технічної документації здійснюється під час контролю:

- 1) вхідного;
- 2) вихідного;
- 3) приймального;
- 4) вибіркового;
- 5) операційного.

Змістовий модуль 1.2.

«Організація діяльності будівельного підприємства»

1. Вихідними матеріалами для розробки проекта виконання робіт служать:

- 1) завдання на розробку;
- 2) робоча документація;
- 3) відомості про умови забезпечення кадрами будівництва;
- 4) об'ємно-планувальні і конструктивні рішення будівель;
- 5) всі відповіді вірні.

2. Встановлює і ув'язує технологічну й організаційну послідовність будівельно-монтажних робіт:

- 1) комплексний сітковий графік;
- 2) календарний план робіт;
- 3) зведений календарний план будівництва;

- 4) зведена відомість обсягів.
3. Встановлює номенклатуру, строки, обсяги і послідовність робіт:
 - 1) будівельний генеральний план;
 - 2) технологічні карти;
 - 3) календарний план виконання робіт;
 - 4) графік надходження будівельних конструкцій, матеріалів і обладнання.
4. Тривалість виконання одного циклу робіт на кожній захватці – це:
 - 1) шаг потоку;
 - 2) ритм потоку;
 - 3) спеціалізація потоку;
 - 4) частний потік.
5. Підготовка до будівництва включає етапи:
 - 1) організаційна підготовка;
 - 2) технологічна підготовка;
 - 3) економічна підготовка;
 - 4) технічна підготовка;
 - 5) соціальна підготовка;
 - 6) всі відповіді вірні.
6. Позамайданчикова технічна підготовка включає:
 - 1) проектування комунікаційних мереж;
 - 2) освоєння території;
 - 3) знесення старих будівель;
 - 4) улаштування під'їзних шляхів;
 - 5) створення матеріально-технічної бази;
 - 6) влаштування постійних і тимчасових доріг;
 - 7) організація складського господарства;
 - 8) всі відповіді вірні.
7. До інформаційної підготовки відносяться:
 - 1) організація роботи виконавців;
 - 2) норми і нормативи;
 - 3) організаційно-технологічна документація;
 - 4) підготовка обладнання, конструкцій і матеріалів;
 - 5) підготовка проектно-кошторисної документації;
 - 6) організація виробничої бази;
 - 7) всі відповіді вірні.
8. До складу інженерної підготовки будівельного майданчика входять:
 - 1) спорудження приміщень для обігріву робочих;
 - 2) відвід поверхневих вод;

- 3) спорудження освітлення;
 - 4) вертикальне планування;
 - 5) заготовлюється необхідна кількість палива;
 - 6) всі відповіді вірні.
9. Об'єктна технологічна підготовка включає:
- 1) організація приоб'єктних складів;
 - 2) розбивочні роботи;
 - 3) підготовка будівельних машин;
 - 4) монтаж машин;
 - 5) підводка мереж;
 - 6) формування бригад і ланок;
 - 7) всі відповіді вірні.
10. Визначте правильний ланцюжок:
- 1) комплексний потік → спеціалізовані потоки → об'єктний потік → приватні потоки;
 - 2) комплексний потік → об'єктний потік → спеціалізований потік → приватний потік;
 - 3) комплексний потік → приватний потік → спеціалізований потік → об'єктний потік.
11. Модель будівництва об'єкту, в якій взаємоув'язуються будівельні і монтажні роботи, що виконуються в певній послідовності і у точно визначені терміни:
- 1) календарний план;
 - 2) сітковий графік;
 - 3) генеральний план;
 - 4) відомості підрахунку обсягів робіт.
12. Технологічні карти з включенням схем операційного контролю якості визначають:
- 1) кількість необхідних машин і механізмів і час їх роботи на об'єкті;
 - 2) середньодобова потреба в робітниках необхідних спеціальностей по місяцям;
 - 3) технологію окремих процесів по зведенню будівлі.
13. В будівництві застосовують наступні методи зведення об'єкту:
- 1) послідовний метод;
 - 2) поточний метод;
 - 3) змішаний метод;
 - 4) всі відповіді вірні.

14. Доля обсягів робіт, виконаних спеціалізованими підрядними організаціями в загальному обсягу підрядних будівельно-монтажних робіт – це:
 - 1) рівень концентрації;
 - 2) рівень кооперування;
 - 3) рівень спеціалізації.

15. Одним із елементів організаційного проектування є:
 - 1) формування структури і системи менеджменту;
 - 2) створення виробничих підсистем;
 - 3) розроблення планів розвитку виробництва;
 - 4) вибір методів проектування;
 - 5) вибір технології здійснення виробничого процесу.

16. Організаційне проектування структури та організаційне проектування процесу за часом здійснюється:
 - 1) після виконання будівельно-монтажних робіт;
 - 2) до виконання будівельно-монтажних робіт;
 - 3) до стратегічних маркетингових досліджень;
 - 4) після вибору технологічних рішень;
 - 5) після формування плану матеріально-технічного забезпечення виробництва.

17. Поточковий метод організації виробництва ґрунтується на принципах:
 - 1) пропорційності, системності, ритмічності;
 - 2) прямоточності, безперервності, ритмічності;
 - 3) послідовності, гнучкості, ритмічності;
 - 4) системності, гнучкості, оптимальності;
 - 5) диференціації, гнучкості, безперервності.

18. Для поточкового виробництва характерні:
 - 1) розподіл технологічного процесу на окремі операції;
 - 2) виділення основних та допоміжних процесів;
 - 3) чітке визначення простоїв робочих місць;
 - 4) визначення тривалості технологічного циклу;
 - 5) визначення критичного шляху робіт.

19. До спеціальних прийомів забезпечення єдиного ритму потоку належать:
 - 1) інтенсифікація роботи на операціях з більшою трудомісткістю;
 - 2) послідовне чергування технологічних операцій;
 - 3) введення автоматичних поточкових операцій;
 - 4) узгодження роботи обладнання.

20. У сітковій моделі робота – це виробничий процес, який:
 - 1) визначає витрати виробничих ресурсів;

- 2) передбачає терміни виконання робіт;
 - 3) визначає початок і закінчення процесу;
 - 4) потребує затрат часу і ресурсів;
 - 5) вимагає точних термінів виконання.
21. Метою коректування сіткового графіка за часом є:
- 1) перерозподіл у часі трудових ресурсів;
 - 2) вирівнювання тривалості робіт;
 - 3) забезпечення неперервності виконання робіт;
 - 4) встановлення порушеної послідовності виконання робіт;
 - 5) скорочення тривалості критичного шляху.
22. Вихідним параметром для коректування сіткового графіка за трудовими ресурсами є:
- 1) тривалість виконання робіт;
 - 2) чисельність задіяних працівників;
 - 3) трудомісткість робіт;
 - 4) ранній початок виконання робіт;
 - 5) технологічна послідовність робіт.
23. В основі сіткового моделювання лежить:
- 1) теорія сіткових моделей;
 - 2) теорія графів;
 - 3) теорія організації і управління процесами;
 - 4) теорія управління процесами;
 - 5) теорія оптимізації рішень.
24. Головними елементами сіткової моделі є:
- 1) обсяги робіт і ресурсів;
 - 2) часові параметри;
 - 3) робота і подія;
 - 4) робота і очікування;
 - 5) залежність і очікування.
25. У сітковому графіку потребує затрат часу, але не ресурсів:
- 1) очікування;
 - 2) залежність;
 - 3) фіктивна робота;
 - 4) подія;
 - 5) критичний шлях.
26. Критичний шлях у сітковому графіку визначає:
- 1) шлях максимального споживання ресурсів
 - 2) найбільшу тривалість виконання робіт;
 - 3) тривалість робіт, максимально забезпечених ресурсами;

- 4) перелік послідовно виконуваних робіт;
 - 5) організаційну послідовність виконання робіт;
27. Основною умовою при побудові сіткової моделі є:
- 1) правильне формування критичного шляху;
 - 2) дотримання неперервності виконання робіт;
 - 3) дотримання технологічної послідовності виконання робіт;
 - 4) видалення основних процесів;
 - 5) врахування забезпеченості робіт ресурсами.
28. Залежність у сітковому графіку вводиться з метою:
- 1) відображення технологічного й організаційного взаємозв'язків робіт;
 - 2) забезпечення неперервності виконання робіт;
 - 3) виокремлення взаємозалежних робіт;
 - 4) виділення основних процесів;
 - 5) дотримання технологічної послідовності виконання робіт.
29. Для стикування робіт із відповідальними виконавцями і співвиконавцями при плануванні виконання робіт доцільно використовувати:
- 1) сіткові графіки;
 - 2) оперограми;
 - 3) лінійні графіки;
 - 4) циклограми;
 - 5) криптограми.
30. Зовнішнім середовищем у системі планування як процесу є:
- 1) інформація про ресурси;
 - 2) нормативи конкурентоспроможності об'єкта планування;
 - 3) документація;
 - 4) фактори макро- і мікро середовища організації;
 - 5) зворотні зв'язки.
31. Для стикування робіт, виконавців і термінів здійснення робіт при плануванні виконання робіт доцільно застосовувати:
- 1) сіткові графіки;
 - 2) циклограми;
 - 3) криптограми;
 - 4) оперограми;
 - 5) лінійні графіки.

Список джерел

1. Болотин С.А., Вихров А.Н. Организация строительного производства: учеб. Пособие для студ. Высш. Учеб. Заведений / 3-е изд., стер. – М.: Издательский центр «Академия». 2009.
2. Державні Будівельні Норми України. Організація будівельного виробництва. ДБН А.3.1.-5-96. Київ., 1996.
3. Дикман А.Г. Организация строительного производства / Учебник для строительных ВУЗов / М.: Издательство Ассоциации строительных вузов, 2006.
4. Козик В.В. Гавриляк А.С. Організація виробництва: Навчальний посібник. –К.: «Знання», 2011.
5. Економіка будівництва: Навчальний посібник / з ред. О.С. Іванілова: - Харків.: вид-во «Вища школа», 2011.
6. Кирнос В.М., Залуин В.Ф., Дадиверина Л.Н. Организация строительства: Учеб. пособие для студентов строит. спец. – Днепропетровск.: Пороги, 2005
7. Организация строительного производства: Учебник для вузов/ Т.Н. Цай, П.Г. Грабовый, В.А. Бельшаков и др. – М.: Изд-во АСВ, 1999 – 432 с. – 30 шт.; 2002
8. Сухачев И.А. Организация и планирование строительного производства. Учебник для вузов. – М.: Стройиздат, 1989
9. Тянь Р.Б., Чернышук Н.М. Организация производства. – Днепропетровск: Наука и образование, 1999
10. Жван В.В. Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Організація виробництва», Х.: ХНАМГ, 2009
11. Жван В.В. Конспект лекцій з дисципліни «Організація виробництва», Х.: ХНАМГ, 2009

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до виконання практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни

**«ЕКОНОМІКА І ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ
БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА»**

*(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, усіх форм навчання
напряму підготовки 6.030504 – «Економіка підприємства»)*

Укладач **ТРОЯНОВСЬКА** Ольга Борисівна

Відповідальний за випуск *В. І. Торкатюк*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2012, поз. 344 М

Підп. по друку 15.05.2013
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 2,0
Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4064 від 12.05.2011